

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פ

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

טבח

הטבח המקבץ בהמות ליום השוק: **לוקח ושוחט או לוקח ושוהה ובלבד שלא ישהה העגונה** המאוחרת **שבהן** שלקח סמוך ליום השוק **ל' יום** ר"ל אסור להשהות אחר השוק כדי להשלים את הל' יום מעת שלקחו.

אם מותר לשהות בתנאי שלא תרעה בעדר

שאלו תלמידינו את ר"ג מהו לגדל?
אמר להן מותר.

(קושיה) והתנן אין מגדלין?

אלא הכי קא בעו מיניה מהו לשהות? שז?

אמר להן מותר, ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר אלא קושרה בכרעי המטה. [אכן חכמים חולקין עליו].

מעשה בחסיד אחד

אע"פ שבמקום פיקוח נפש התירו להתרפאות באיסורים, אך דבר שנאסר מכל תקנת וחשש פסידת אחרים, ראוי להחמיר בה יותר' [מאירין] ש"ח. להלן מעשה הממחיש את זאת.

ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה גונח צועק מלבו מפני כאב הלב ושאלו לרופאים, ואמרו אין לו תקנה עד שינק חלב רותח משחרית לשחרית.

והביאו לו עז וקשרו לו בכרעי המטה, והיה יונק ממנה משחרית לשחרית.

לימים נכנסו תביריו לבקרו, כיון שראו אותה העז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו לטטים מזזיין, כלומר רועה בשדות אחרים וגזל את הרבים, בביתו של זה! ואנו נכנסין אצלו!

ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותה העז.

ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני שאין בי עון אלא עון אותה העז שעברתי על דברי חברי.

עונשו של המגדל

אמר ר' ישמעאל מבעלי בתים שבגליל העליון היו בית אבא, ומפני מה חרבו?
(1) שהיו מרעין בחורשין - ואע"פ שהיו להם חורשים סמוך לבתיהם, ולא היו חורשין בשדות אחרים, מ"מ נענשו מפני שדה קטנה היתה משל אחרים ומעבירין דרך עליה.

(2) ודנין דיני ממונות ביחיד.

תקנת השבים / תקנת הגר

ת"ר-

רועה בבהמות שלו שעשה תשובה שלא לגדל עוד, אין מחייבין אותו למכור מיד, אלא מוכר על יד על יד מעט מעט - שאם לא כן ימנע מלעשות תשובה, שאים יוכל למכור ביחד בלי הפסד גדול ש"ט.

וכן גר שנפלו לו כלבים וחזירים בירושתו, אין מחייבין אותו למכור מיד, אלא מוכר על יד על יד.

וכן מי שנדר ליקח בית וליקח אשה בארץ ישראל, אין מחייבין אותו ליקח מיד עד שימצא את ההוגנת לו. - כדי שלא ימנעו אחרים מלנדור דבר מצוה, שאם יראו בית דין נוגשים אותם למהר ימנעו אחרים. ש"י

ומעשה באשה אחת שהיה בנה מיצר לה וקפצה ונשבעה כל מי שיבא איני מחזירתו וקפצו עליה בני אדם שאינן מהוגנין וכשבא הדבר אצל חכמים אמרו לא נתכוונה זו אלא להגונן לה.

חיה דקה

כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה, כך אמרו אין מגדלין חיה דקה כגון צבאים ושועלים.

ר' ישמעאל אומר מגדלין כלבים כופרין, קטנים וננסים הם, פירוש אחר, גדולים משל ציידים ואין מזיקין, וחתולים, וקופין, וחולדות סנאים גדלים בסנה, מפני שעשויים לנקר את הבית מן העכברים.

מאי חולדות סנאים?

1. אמר רב יהודה שרצא חרצא שחופרת - דמתתאי שקיה שוקיו קצרים.
2. ואיכא דאמרי חרצא מנקבים דקטיני שקיה שוקיו קטנים ורעיא ביני וורדיני סנה.

בבל כ"א"י לגבי איסור בהמה דקה

אמר רב יהודה אמר רב עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה שמיום גלות יכנה רבו שם תלמידים ונתיישבו שם בישוב קבוע.

א"ל רב אדא בר אבהו לרב הונא דיך מאי הרי יש לך בהמה דקה?

א"ל דידן קא מינטרא להו חובה שם אשתו.

א"ל חובה תקברינהו לבנה ש"א שאתה סומך עליה והיא אינה יכולה לשמור!
כולה שניה דרב אדא בר אבהו לא אקיים זרעא לרב הונא מחובה.

איכא דאמרי-

אמר רב הונא אמר רב עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה מכי אתא רב לבבל - ר"ל רבו המתיישבים שם מפני ישיבתו. פירוש אחר, רב בא לבבל ולימדנו להיזהר, שראה שם רוב ישראל וישוב קבוע.

סיכום של המקרים שהתירו לגדל אפילו בא"י

1. מדבר,
2. חורשין,
3. בהמה גסה,
4. קודם לרגל ל' יום,
5. קודם משתה בנו ל' יום,
6. טבח ל' לפני יום השוק,
7. קושרה בכרעי המטה לפי ר"ג (רק לשהות) [חכמים חולקין עליו],
8. כלבים כופרין, וחתולים, וקופין, וחולדות סנאים [רבי ישמעאל]

[עד כאן דף פ עמוד א']

מעשה עם רב ורב אסי ושמואל - מי יכנס בראש

רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ברית מילה, ואמרי לה משתה לבי ישוע הבןשיב פדיון הבן. [ר"ת פירש שגולד שם בן]

כשעמדו בחוץ להיכנס התחילו לדון מי יכנס בראש - כדלהלן:

רב לא עייל קמיה דשמואל כמו שהגמרא מבארת בהמשך.

שמואל לא עייל קמיה דרב אסי שהיה גדול ממנו.

רב אסי לא עייל קמיה דרב שהיה תלמידו.

אמרי מאן נתרח מי יתאחר ויכנס אחרון?

נתרח שמואל - וניתי רב ורב אסי.

(קושיה) ונתרח רב או רב אסי?

באמת שמואל הוא הקטן שבכולן אך רב מילתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל משום שהוא מעשה דלטייה, אדבריה הטעינו עליו רב עליה לנהוג בו כבוד.

שט כך ביאר הר"י מלוניל. שי כך ביאר הר"י מלוניל.

שיא תוספות ד"ה חובה תקברינהו לבנה. פ"ח בתמיה וכי דרכה לקבור בניה שאין עוסקת לגדלן אלא עוסקת לגדל צאן והוי כשגגה היוצאת מלפני השליט ומיהו בפרק שני מזירים (זיר דף נז: ושם) גבי הקפת הראש אין שייך לפרש כן דאמר ליה רב אדא בר אבהו לרב הונא לדיך מאן מאן מקיף להו אמר ליה חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה ואין שייך לפרש שם אלא לשון קללה (2) אי נמי יש לומר אין יראה שתענש בקבורת בניה:

שיב תוספות ד"ה לבי ישוע הבן. פ"ה פדיון הבן וכן הערוך וקשה דאע"ג דמתרגמינן פדיון פורקן מ"מ אין שייך לשון ישועה ור"ת פ"י שגולד שם בן ועל שם שהולד נושע ונמלט ממעי אמו כדכתיב והמליטה זכר (ישעיה 50) נקט לשון ישועה והיו רגילין לעשות סעודה:

סיכום הדף היומי שקלא וטריא

איסור לקיים חתול

בעוד שהיו דנים מי יכנס ראשון, התרחש המעשה הבא:

אדהכי והכי אתא שונרא קטעיה לידא דינוקא. [מדובר בחתול אוכמא בר חיורא בר חיורא.]

נפק רב ודרש: (1) חתול מותר להורגו, (2) ואסור לקיימו, (3) ואין בו משום גזל (4) ואין בו משום השב אבידה לבעלים.

הגמרא דנה מדוע הוצרך לומר את ד' דינים האלו:

- וכיון דאמרת מותר להורגו, מאי ניהו תו אסור לקיימו?

(תירוץ) מהו דתימא מותר להורגו, איסורא ליכא, קמ"ל.

- אמרי וכיון דאמרת (3) אין בו משום גזל, מאי ניהו תו אין בו משום השב אבידה לבעלים?

(תירוץ) אמר רבינא לעורו שאם מצאו מת אינו חייב בהשבת העור.

חתול – איזה מותר להורגו ובאיזה מותר לקיימו.

(קושיה) מיתבי רבי שמעון בן אלעזר אומר מגדלין כלבים כופרין, וחתולין, וקופין וחולדות סנאים מפני שעשוין לנקר את הבית.

(תירוץ) לא קשיא הא באוכמא הא בחיורא מועד להזיק אדם.

(קושיה) והא מעשה דרב אוכמא הוה?

(תירוץ) התם אוכמא בר חיורא הוה.

(קושיה) והא מבעיא בעיא ליה רבינא? דבעי רבינא-

אוכמא בר חיורא מהו?

(תירוץ) כי קמבעיא ליה לרבינא באוכמא בר חיורא בר אוכמא,

מעשה דרב באוכמא בר חיורא בר חיורא הוה.

אמרו משום רבי אדא בר פפא או משום רבי אחא בר פפא או משום רבי חנינא בר פפא- להלן שלוש הלכות שאמר ובנוסף מה שהגמרא דנה בהם.

1) מתריעין בצבור ובתחניה ובשופרות וחצוצרות על החיכוך שח"ו (שמחכך (משפשי) אדם עליה) בשבת ש"ג.

(קושיה) מיתבי ושאר פורעניות המתרגשות ובאות על הצבור כגון חיכוך חגב, זבוב, צירעה, ויתוש, ושילוח נחשים ועקרים לא היו מתריעין בשבת אלא צועקים ביחיד.

(תירוץ) לא קשיא כאן בלח כאן ביבש קשה יותר מלח-

דאמר רבי יהושע בן לוי שחין שהביא הקב"ה על המצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר ויהי שחין אבעבעות לח פורח בחוץ אך מבפנים יבש באדם ובבהמה.

2) ודלת הננעלת על אדם מהיות מצליח לא במהרה תפתח -נפק"מ לאפשי

ברחמים. מאי היא?

א. מר זוטרא אמר סמיכה.

ב. רב אשי אמר כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו ר"ל אם אדם רודף

אחר השררה ואם מנעו ממנו מצטער על כך, שחושב שרעה הוא לו במה שנדחה,

לכך לא במהרה מטיבין לו משום שכל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו.

רב אחא מדיפתי אמר לעולם אין מטיבין לו -

(דחיה) ולא היא, רב אחא מדיפתי מילתא דנפשיה הוא דאמר שמינהו להושיב

בראש ולא אסיתיעא מילתא.

ג. והלוקח בית מגוי בארץ ישראל כותבין עליו אונן שטר מכירה אפילו בשבת.

(קושיה) בשבת סלקא דעתך?

(תירוץ) אלא כדאמר רבא התם אומר לנכרי ועושה, ה"נ אומר לנכרי ועושה. -

ואע"ג דאמירא לנכרי שבות היא ש"ד. משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו ביה רבנן.

להלן דין נוסף הקשור בישוב ארץ ישראל:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן הלוקח עיר בארץ ישראל, כופין אותו

ליקח לה דרך מארבע רוחותיה משום ישוב ארץ ישראל - כדי שיהיה נוח להגיע אליה

מכל צד ולהתיישב בה ואז ירצו יותר אנשים להתיישב בה [מאיר].

[עד כאן דף פ עמוד ב]

אמרה צריכה אני כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קטז. ושם) אבל אין נראה דעל ידי ישראל הוה אסור להרבות בשביל התינוק כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף טו:) וּלְפִי הַג"ה [2] טפי אית לן למישרי על ידי נכרי איסורא דאורייתא מאיסורא דרבנן על ידי ישראל כדמסיק התם אהאי עובדא ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה ואמרינן נמי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קל:) כשם שאין מביאין דרך רשות הרבים כך אין מביאין דרך גגות חצירות וקריספות והיה נראה מתוך ה"ג להתייר ביום שני אפילו של ר"ה לעשות כל צרכי מילה אפילו לכתות עצים לעשות ברזל ע"י ישראל שהרי מת דלא שרי לקבור על ידי נכרי כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף כ.) אפילו הכי אמר בפ"ק דביצה (דף ו.) ושם) ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל אפילו ביו"ט שני של ר"ה כ"ש מילה דשרי ע"י נכרי איסורא דאורייתא בשבת כדפי' בהלכות גדולות ושרי נמי ע"י ישראל ביו"ט שני של ר"ה וימיהו אין זה ק"ל דמן הדין הוה ליה למישרי לקבור מת בשבת אלא לפי שהוא מכוער ומגונה ומתבייש שנקבר בשבת שנעשה באיסור שבת אפילו ע"י נכרי מידי דהוה אההיא דתנן בפרק השואל (שבת דף קנא.) עשה נכרי ארון וחפר קבר אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ולא שרי בכדי שיעשו כמו בחי מטעם דפרשית ותדע דהא במת שריא כרמלית כדאמרינן בהמצניע (שם דף צד:) דגדול כבוד הבריות [לגבי נמצא במקום שמסריח] א"כ כ"ש דהוה ליה למישרי לקבור ע"י נכרי אלא על כרחך טעמא הוי כדפרשית וא"ש נמי הא דאמרינן בפ"ב דביצה (דף כב.) אמומר שרא למיכחל עינא אפי' ביו"ט שני של ר"ה ופריך והאמר רבה מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל מה שאין כן בביצה והשתא מאי פריך מביצה והא צרכי חולה אית לן למישרי טפי אפי' ממת דבסוף מפנין (שבת דף קכט.) אמר דכל צרכי חולה נעשין על ידי ארמאי בשבת ומיכחל עינא מדמה התם לחולה שאין בו סכנה ואומר לנכרי ועושה אפי' איסורא דאורייתא א"כ אית לן למישרי בק"ו ממת אפי' לכתוש סמנין ביום טוב שני של ראש השנה על ידי ישראל ולמאי דפרשינא אתי שפיר דליכא ק"ל:

שיג תוספות ד"ה מתריעין על החיכוך בשבת. ע"כ לאו היינו התרעה בשופר [אכן רש"י פרש בשופר] דשופר בשבת מי איכא כדדייק בספ"ק דתענית (דף יד. ושם) אלא התרעה בפה בענונו וסבר כמ"ד התם דענונו קרי ליה התרעה ותימה דמאי פריך מההיא דבשאר מיני פורעניות דקתני לא היו מתריעין על החיכוך אלא צועקים דילמא ה"ק לא היו מתריעין בשופר אלא צועקים בפה בענונו ואין לומר אע"ג דתרוייהו בפה התרעה לחוד וצעהקה לחוד דהתם משמע דלמ"ד ענונו קרי ליה התרעה חדא היא וי"ל דה"פ מדקאמר שבשבת מתריעין לכל הפחות בענונו א"כ ראוי לעשות על החיכוך התרעה אפי' בשופר בחול כיון שהוא דבר גדול כל כך דבשבת צועקים [אולם רש"י לשיטתו פירש הברייתא אפילו בשבת, והקושיא כפשוטה]:

שיד תוספות ד"ה אומר לנכרי ועושה. [1] דוקא משום מצוה זו דישוּב דא"י אבל לצורך מצוה אחרת לא שרי אמירה לנכרי ואפי' לצורך מילה משמע בפרק הדר (עירובין דף סח.) דלא שרי אמירה לנכרי איסורא דאורייתא גבי ההוא ינוקא דאישתיפך חמימיה דקאמר שנייליה לאימיה אי צריכה נחים ליה אגב אימיה משמע דאי לא צריכה אימיה לא שרי אפילו על ידי נכרי וי"ס שכתוב בהדיא נחים ליה נכרי אגב אימיה ולכאורה משמע שלפני המילה היה והיו צריכין לחמימי כדי למלו וללא שרי אפילו ע"י נכרי אלא אגב אימיה כדשריא הכא והתם בעובדא דלעיל דקאמר גבי ינוקא אחרניה נימא ליה לנכרי דניתי מגו ביתא ההוא דלעיל איסורא דרבנן הוה להביא דרך חצר שלא עירב ואפילו איסורא דרבנן אור"י שאין להתיר משום מצוה אחרת על ידי נכרי כגון להביא ספר דרך כרמלית כדי ללמוד בו דדוקא מילה דהיא גופא דחי שבת שרי על ידי נכרי איסור דרבנן [2] וימיהו בה"ג משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה שפירש דאפי' דניתי נכרי מתוך ביתו דהיא דרך רשות הרבים דהוי איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה כמו הכא משום ישוב ארץ ישראל ולדבריהם בעובדא בתרא דקאמר נחים ליה ליה נכרי אגב אימיה לאחר המילה הוה ולאחר שלשה שכבר נתרפא הולד יפה ולספרים דל"ג נכרי מוכל לומר דע"י ישראל קאמב ותוך שבעה דמחללין עליה השבת אם ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכחתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

עשרת התנאים שהתנה יהושע

- ת"ר עשרה תנאין התנה יהושע** – (במסקנת הגמרא (פב) יבאר שרבי יהושע הוא שמנה רשימה זו, ולא בריתא היא. ועוד יתבאר שרבי יוחנן חולק ומוסיף תנאי אחר, וגם ישנם תנאים אחרים (רבי יהודה, רבי ישמעאל) שמוסיפים עוד תנאים. להלן כל הרשימה, ולאחר מכן הגמרא תבאר את כל פרטיה.
- 1) **שיהו מרעין בהמות בחורשין** יער שלא יקפיד בעל העיר על כך.
 - 2) **ומלקטין עצים בשדותיהם.**
 - 3) **ומלקטים עשבים** למאכל בהמתו **בכל מקום חוץ מתלתן** מין קטנית שמעלו לה עשבים הגדלים עמה והתולשם מפסיד את התלתן.
 - 4) **וקוטמים** מן האילן **נטיעות** בד לזרוע או להרכיב **בכל מקום חוץ מגרופיות** שני אגרופים **של זית** – ר"ל הקוצץ זיתיו לשרוף מניח מלא בגובה של ב' אגרופים, שמהם יגדלו ענפים חדשים.
 - 5) **ומעין היוצא בתחילה** מחדש וכל שקן ישן **בני העיר מסתפקין ממנו.**
 - 6) **ומחכין** חכה לצוד דגים **בימה של טבריא** ששייך לשבט נפתלי **ובלבד שלא יפרוס קלע,** כלומר דרך ציידים לתקוע יתידות ולעשות גדרים קנים במים להילכד שם דגים מפני **ויעמיד מעבב את הספינה.**
 - 7) **ונפנין לאחורי הגדר** ר"ל ליטול אבנים לקנה **ואפילו בשדה מליאה כרכום** (דבשעה שנוטל הצרור נעקר הכרכום עמו ומפסיד בידים) שטו.
 - 8) **ומהלכים בשבילי הרשות,** ר"ל עד שעת הקציר בני השדות מפקירים בעבור שבני אדם יעברו שם לקצר את הדרך, **עד שתד רביעה שניה** י"ז במרחשון שמאז הזרעים צומחים וקשה להן דריסת הרגל. [לקמן יתבאר שיהושע לא תיקן את זאת].
 - 9) **ומסתלקין לצידי הדרכים** היינו ליכנס לגבול שדה חבירו ולילך על המיצר אצל הדרך **מפני יתידות הדרכים** דהיינו במקום דריסת אדם ובהמה בימי החורף, בימות החמה הטיט מתייבש ונעשה כיתידות .
 - 10) **והתועה בין הכרמים מפסיג** מנתק הזמורות הנשורות שמעכבות אותו **ועולה מפסיג יורד** עד שימצא את הדרך.
 - 11) **ומת מצוה קונה מקומו** שנפל שם בעת מותו קנה אותו לקבורה.

להלן פרטי הדינים שבכל תקנה:

[1] שיהו מרעין בחורשין

אמר רב פפא לא אמרן אלא בהמה דקה ביער בגסה, אבל בהמה דקה ביער בדקה ובהמה גסה ביער בגסה, לא. וכל שכן בהמה גסה ביער דקה דלא.

[2] ומלקטין עצים משדותיהם

לא אמרן אלא-

- 1) **בהיומי והיגי, אבל בשאר עצים לא.**
- 2) **במחורבין, אבל בתלושין לא** שדעת בעל השדה עליהם שטרח לתלושם.
- 3) **ואפי' במחורבין לא אמרן אלא בלח, אבל ביבשים לא** שדעתו עליהם לאור,
- 4) **ובלבד שלא ישרש:**

[3] ומלקטין עשבים בכל מקום חוץ משדה תלתן

למימרא דתלתן מעלו מועילים לה עשבים,

(קושיה) ורמינהי תלתן שעלתה עם מיני עשבים אין מחייבין אותו לעקור שטו משום כלאים, שעתיד ליטלו שמפסיד את השדה.

א. **אמר רב ירמיה לא קשיא כאן לזרע, כאן לזירין** לאכול.

לזרע קשו לה עשבים דמכחשי לה.

לזירין מעלי לה, דכי קיימי ביני עשבים מירכבא מתפשטת וגודלת על העשבים ונעשים לה סמיכה כעין דלת של כרס.

ב. **איבעית אימא - כאן לאדם שעשויים שאריה משארי** ערוגות ערוגות

כאן לבהמה, דכיון דלבהמה הוא דזרעה עשבים נמי מיבעי לה – לבהמת לא עשויים שאריה משארי.

[4] וקוטמין נטיעה בכל מקום חוץ מגרופיות של זית.

פי' ר' תנחום ור' ברייט משום זקן אחד- להלן שיעור הגובה שצריך להניח סמוך לגזע בכל מיני אילן:

בזית, כביצה.

בקנים ובגפנים, מן הפקק קשר ולמעלה.

ושאר כל האילנות, מן אובו פרי מענפים הרכין ודקין **של אילן, ולא מן חודו מן** הענפים גדולים וגסים **של אילן** [פירוש אחר, חובו של אילן, מקום שיש הרבה דהיינו באמצע גובהו ולא מחודו מן הענף העליון ועיקר האילן].

עוד תנאים נוספים -

מן חדש שניתוסף בשנה זו, **שאינו עושה פירות, ולא מן ישן, שהוא עושה פירות.**

ממקום שאינו רואה את החמה ולא ממקום שהוא רואה סביבות צדדין מבחוץ **את החמה** שהוא עיקר האילן **שנאמר** וממגד תבואות שמש ממתקת ומבשלת את הפירות.

[עד כאן דף פא עמוד א]

[5] ומעין היוצא תחילה בני העיר מסתפקים ממנו

אמר רבה בר רב הונא ונותן לו דמים. (מסקנה. ולית הלכתא כוותיה)

[6] **ומחכין בימה של טבריא ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה.**

אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות.

ת"ר בראשונה התנו שבטים זה עם זה שלא יפרוס קליעה ויעמיד את הספינה, אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות.

ובמכות (דף כא): **המקיים בכלאים לוקה** ולא מלקות ממש דלאו שאין בו מעשה הוא אלא איסורא בעלמא הוא **א"נ אפי' לרבנן איצטריך והיכא דניחא ליה חייבוהו חכמים שלא יחשדוהו שזרעם והא דנקט תלתן שעלתה עם מיני עשבים** [משמע שהוא לא זרע את התלתן אלא שעלה מאליו]. ולא נקט תלתן שעלו עמו עשבים **רבנות נקט** אפילו שמתכוין לזרוע תחילה שאר זרעים והתלתן עלה מאליו אפ"ה כיון דהשתא מיהא לא ניחא ליה בזרעים מחמת התלתן שעלה אין מחייבין אותו לעקור.

שטו שיטה מקובצת. שטז תוספות ד"ה אין מחייבין אותו לעקור. **פירש בקונטרס** שע"כ עתיד **ליטלם לפי שמפסידין את התלתן** וקשה לפירוש דאין מחייבין משמע שאין אסור בהנאתו ועוד דאם מתייאש ומתעצל לעקורו למה לא נחייבונו דהא איכא איסור כשמתייאש כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הוראה ירק בכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין לכשאחזור אלקטנו והוסיף מאתים אסור **ונראה לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא** שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהו **באן ומשום** המקיים בכלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע איצטריך דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סד.) **ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.**

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פא

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובריה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ימה של טבריה – בחלקו של נפתלי

תנו רבנן ימה של טבריה בחלקו של נפתלי היתה, ולא עוד אלא שנטל מלא חבל חרם מצודה^ה היה לו ביבשה בדרומה לקיים מה שנאמר ים ודרום ירשה.

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר תלושין שבהרים בחזקת כל השבטים הן עומדים, ר"ל כל מי שירצה יטול מהם, שהם כמטלטלים ושאר השלל, ומחוברים בחזקת

אותו השבט. [למרות שלמדנו לעיל שתלושים אסורים, כאן מדובר שנשב הרוח ונפלו.]

מכיוון שהתלושים היו שייכים לכולן, היינו יכולים לומר שמה שכתוב בפסוק למטה 'פנו וסעו בהר ובשפלה' הכוונה הוא שיעברו בכל המקומות הללו לחלוק בתלושין, אך כל שבט לא קיבלו להם את כל המקומות הללו (בהר ושפלה כו') – לכך הוא ממשיך ושולל הבנה זו^{שי}

ואין לך כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה מישור של יער ובנגב שדות ובקעות נקראות כך שכל שעה היא גבוהה שאין שם צל אילות ובעמק שנאמר פנו וסעו לכם

ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר בשפלה ובנגב ובחוף הים למרות שהפסוק מתייחס על האמורי בלבד, אך מ"מ הכנעני והפריזי בכללם, כדלהלן:

וגו' וכן אתה מוצא בכנענים ובפריזים ובאמוריים שלפניהם שנאמר ואל כל שכניו אלמא שכניו הכי הוו:

[7] ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה היא מלאה כרכום

אמר רב אחא בר יעקב לא נצרכה אלא ליטול הימנו צרוח. אמר רב חסדא ואפילו בשבת.

מר זוטרא חסידא שקיל ומהדר. וא"ל לשמעיה בחול זיל שירקיה לטוח בטיט.

[8] ומהלכין בשבילי הרשות עד שתדר רביעה שניה

אמר רב פפא והאי דידן אפילו טל שירד בלילה קשי לה דריסת הרגל.

[9] ומסלקין לצדי הדרכים מפני יתידות הדרכים.

שמואל ורב יהודה הוו שקלי ואזלי באורחא, הוה מסתלק שמואל לצדי הדרכים. א"ל רב יהודה תנאין שהתנה יהושע אפילו בבבל?

א"ל שאני אומר אפילו בחוצה לארץ וכ"ש בבבל שמצוין שם שיירות עוברים ושבים. ר' יהודה בן קנוסא – כל מעשיו לשם שמים

רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא, אסתלקו לצדי הדרכים.

הם ראו שהיה אחד מחמיר על עצמו ועובר ופוסע בן יתד ליתד.

הוה קא מפסיע ואזיל ר' יהודה בן קנוסא קמיייהו.

א"ל רבי לרבי חייא מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו שמראה שהוא ירא שמים מאד ואינו חושש על התנאי של יהושע?

א"ל ר' חייא שמא ר' יהודה בן קנוסא תלמידי הוא? וכל מעשיו לשם שמים! כי מטו לגביה חזייה.

א"ל אי לאו יהודה בן קנוסא את גזרתנייהו לשקק בגזירא דפרזלא הייתי מנדה אותך.

[10] התועה בין הכרמים מפסיג ויורד מפסיג ועולה

ת"ר הרואה חבירו תועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שמעלהו לעיר או לדרך.

וכן הוא שתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שיעלה לעיר או לדרך. מאי וכן?

מהו דתימא חבירו הוא ידיע, להיכא מסלק דניפסוג, אבל הוא דלא ידע להיכא קא סליק לא ניפסוג, נהדריה נהדר בי מיצרי קמ"ל.

הגמרא מתפללת שלגבי חבירו הוא חויב דאורייתא ולאו מתקנת יהושע

(קושיה) הא דאורייתא הוא דתניא-

השבת גופו מניין ת"ל והשבותו.

(תירוץ) דאורייתא הוא דקאי בי מיצרי, אתא הוא תקין דמפסיג ועולה מפסיג ויורד.

[10] ומת מצוה קנה מקומו

להלן הגמרא שואלת מבריייתא שמבאר שמוטר לפנותו ולא קונה את מקומו.

(קושיה). ורמינהי המוצא מת מוטל באיסרטיא רה"ר

מפנהו לימין איסרטיא או לשמאל איסרטיא – אלמא שלא קונה זאת שאל"כ משל ימין

או שמאל היו יכולים למחות.

שדה בור מכאן ושדה ניר מכאן - מפנהו לשדה בור.

שדה ניר ושדה זרע - מפנהו לשדה ניר.

היו שתייהן בורות, שתייהן נירות, שתייהן זרועות - מפנהו למקום שירצה.

(תירוץ) אמר רב ביבי במוטל על המיצר ברוחב הדרך עוברים עליו ומטמאים טהרות מתוך שניתן לפנותו מפנהו לכל מקום שירצה.

בשבילי הרשות – תקנת שלמה

אמרי עשרה?! הני חד סרי הויין!

(תירוץ) מהלכין בשבילי הרשות שלמה אמרה כדתיא-

הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו, מה הבריות אומרות עליו?

מה הנאה יש לפלוני ומה הבריות מזיקות לו?

עליו הכתוב אומר מהיות טוב אל תקרי רע. ומי כתיב מהיות טוב אל תקרי רע?

אין פסוק כזה.

אין, כתיב כי האי גווגא אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשותו.

תקנות נוספות

קעת הגמרא הבינה שהעשרה תנאים המובאים לעיל הם דברי תנא השנויים בברייתא.

עתה הגמרא מקשה שמצינו תנאים נוספים – כדלהלן:

ותו ליכא? והא איכא:

1) דרבי יהודה דתניא-

רבי יהודה אומר בשעת הוצאת זבלים, אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.

2) דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דתניא-

רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר תנאי ב"ד הוא - במקרה שהלכו דבורים שלו בשדה של חבירו ונתיישובו על ענף אחד, שאם יטול כל אחד ואחד הם פורחות

ואובדות - שיהא זה יורד לתוך שדה חבירו וקוצצו שוכו^{ענף} של חבירו להציל נחיל של דבורים שלו ונותן לו דמי שוכו של חבירו.

אחד יש לו חבית של יין וחבירו של דבש שהם יותר יקרים, אם רואה שהחבית של דבש

נסדקה ועומד להפסיד, מותר לבעל היין לשפוך את יינו כדי לקבל את דובשנו של חבירו

- כדלהלן:

3) ותנאי ב"ד הוא שיהא זה שופך יינו ומציל דובשנו של חבירו ונותן דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו ש"ח -

אחד שבא בחמורו טעון עצים וחברו טעון של פשתן, שהם יותר יקרים, ומת החמור של

בעל הפשתן, בעל העצים מפרק את חמורו - כדלהלן:

4) ותנאי ב"ד הוא שיהא זה מפרק את עציו, וטוען פשתנו של חבירו, ונותן דמי עציו מתוך פשתנו של חבירו שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את

הארץ.

(תירוץ) ביחידי לא קאמרינן ר"ל רבי יהודה ורבי ישמעאל דעת יחידיים הם, הברייתא

(ד"ו) השנויה סתמא היא.

[עד כאן דף פא עמוד ב]

כשקל בית הבר כרוך עליה שיכול להציל ע"י הדחק ונראה לר"י דהיא דלקמן שבעל היין שפך את יינו מדעתו שיכול לומר בעל הדבש למה שפכת אני הייתי דוחק ומציל אבל הכא מיידי שבא בעל הדבש לשפוך את היין שתנאי ב"ד הוא שאין בעל היין יכול לעכב אלא שופך יינו של חבירו בע"כ של חבירו אלא שנותן לו דמי יינו מתוך דובשנו והשתא הוי כעין דנחיל של דבורים שקצצו בע"כ להציל נחילו וכעין זה נמי ההיא דפשתן והאי דמשני כיחידאה לא קאמר משום דמסתמא כי היכי דפליגי בההיא דנחיל כדתנן לקמן בפרק בתרא (דף ק"ד). פליגי נמי באחריני דחד טעמא הוא:

סיכום הדף היומי שקלא וטריא

בבא קמא פב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

לעלוי נשמת
דינה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה.

ת"ר חמשה דברים נאמרו בשום: משביע, ומשחין מחמם את הגוף ומציל פנים ומרבה הזרע והורג כנים שבבני מעיים וי"א מכניס אבהה מתוך שמושך את הלב ומוציא את הקנאה.
להלן ההמשך של התקנות:

6) ושתהא אשה משכמת ואופה - כדי שתהא פת מצויה לעניים.
7) ושתהא אשה חוגרת בסינר מכנסים קטנים - משום צניעותא להתרחק מן העבירה.

[עד כאן דף פב עמוד א]

8) ושתהא אשה חופפת במסרק משום חציצה וטובלת - (קושיה) דאורייתא היא! דתניא-

ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים.
את בשרו - את הטפל לבשרו דהיינו שער!

(תירוץ) אמרי דאורייתא לעיוני: דלמא מיקטר אי נמי מאוס מלוכלך מידי משום חציצה - ואתא איהו תיקן חפיפה להרחקה יתירה.

9) ושיהו רוכלין שמביאים בשמים לנשים להתקטט בהם מחזירין בעירות - משום תכשיטי נשים כדי שלא יתגנו על בעליהם.
10) ותיקן טבילה לבעלי קריין:

(קושיה) דאורייתא הוא! דכתיב ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ את בשרו במים.

(תירוץ) דאורייתא הוא לתרומה וקדשים, אתא ש"כא הוא תיקן אפילו לדברי תורה שלא ילמד עד שיטבול.

עשרה דברים נאמרו בירושלים

עשרה דברים נאמרו בירושלים:

- 1) אין הבית חלוט בה ר"ל אין דינו כבתי ערי חומה, שהמוכר יכול לגאול מיד עד סוף שנה ראשונה, ומכאן והילך אינו חוזר וגואל, אלא דינו כמו בתי חצרים, שאין להם חומה שחוזרת ביובל - דכתיב וקם הבית אשר לו חומה לצמיתות לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים
- 2) ואינה מביאה עגלה ערופה - דכתיב כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיך נותן לך לרשתה וירושלים לא נתחלקה לשבטים.
- 3) ואינה נעשית עיר הנדחת - דכתיב ערי משמע הידוע למי משתייך. וירושלים לא נתחלקה לשבטים.
- 4) ואינה מטמאה בנגעים - דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים

(קושיה) והא כי אתא ר' אבין א"ר יוחנן-

אחד אילן הנוטה לתוך שדה חבירו, ואחד אילן הסמוך למצר, מביא ביכורים וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ - ואיך רבי יוחנן שהוא אמורא חולק על הברייתא ומוסיף תנאי נוסף!

(תירוץ) אלא מאן תנא עשרה תנאין שהתנה יהושע, ר' יהושע בן לוי הוא - ולא וברייתא היא כמו שהבנו עד עתה, ולכן רבי יוחנן חולק בו ומוסיף עוד אחד.

רב גביהה מבי כתייל מתני לה בהדיא ר' תנחום ור' ברייס אמרי משום זקן אחד דהיינו ר' יהושע בן לוי, עשרה תנאין התנה יהושע:

תקנת עזרא

עשר תקנות תיקן עזרא:

1) שקורין במנחה בשבת - משום יושבי קרנות כלומר יושבי חנויות, שכל ימות החול עוסקים בסחורה ואין קורין בשני ובחמישי, בגללם תיקנו קריאה יתירה.

2) וקורין בשני ובחמישי שיט-

(קושיה) עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות דברים סתומים בתורה אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלא, עמדו בביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין:

בשבת, ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני, ומפסיקין שלשי ורביעי. וקורין בחמישי, ומפסיקין ערב שבת.

כל זה כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה.

(תירוץ) מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי, תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים ליום וישאלים.

אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין. בני אדם כשרים בטלנין ממלאכתם לעסוק בצרכי ציבור וקודמין לבא לבית הכנסת כדי שהיו מצוין עשרה לעת התפילה.

3) ודנין בשני ובחמישי שכ- דשכיחי דאתו למקרא בסיפרא.

4) ומכבסים בגדיהם בחמישי בשבת - משום כבוד שבת.

5) ואוכלין שום בערב שבת - משום עונה דכתיב אשר פריו יתן בעתו.

זה המשמש מטתו מע"ש לע"ש שהוא ליל תענוג ושביטה והנאת הגוף.

תועלות מאכילת שום

שיט תוספות ד"ה כדי שלא ילנו ג' ימים בלא תורה. וא"ת מ"ש שתיקנו שני וחמישי וי"ל משום דאמר במדרש משה רבינו ע"ה עלה בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני ונזרצה לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה עלייה וירידה קבעו שני וחמישי ולכן נמי נהגו להתענות בב' וה' ואף ע"פ שעלה בהשכמה כדכתיב (שמות לד) ועלית בבקר שדומה שכל העליות היו בבקר ולא לבילה ולא תמצא כ"א מ' יום חסירים לילה אחד אין להקפיד בכך ולפי סדר עולם נמי כן הוא דתניא בסדר עולם נמצא עלה[1] בוי"ל[2] בסיון וירד ביי"ר בתמוז ושבר הלוחות [2] ובי"ח בתמוז עלה ובקש רחמים עליהם שנאמר ואתנפל לפני ה' מ' יום וגו' ובכ"ט באב נתרצה המקום וירד משה לפסול הלוחות [3] ועשה עוד מ' יום מל' באב עד י' בתשרי ונזרצה המקום וירד משה ב' בתשרי והלוחות בידו באותו יום נתרצה המקום לישראל שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך לפיכך סליחה וכפרה הוא לדורות נמצא דמ' יום אחרונים חסירים לילה שתיי ביום ל' באב עלה בהשכמה וירד ביום הכפורים אם לא תאמר דעברוה לאלול והא דכתיב בפרשת עקב ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים שהן מ' יום ומ' לילה הכי קאמר כימים הראשונים ולא כלילות דאחרונות היו חסירים לילה אחד ואף על גב דאיצטרך כימים לומר מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון אבל האמצעיים בכעס הו"מ למיכתב כראשונים וכתיב כימים לומר כימים ולא כלילות ואי להך דרשה לחודא אתא ה"ל למיכתב ואנכי עמדתי בהר מ' יום ותו לא וא"ת ובסוף כי תשא כתיב ויהי שם עם ה' מ' יום ומ' לילה ובלוחות אחרונות כתיב וי"ל דאימים שהתנפל קאי ולפי שלא פי מעשה דאולי אכפרה בעד חטאתכם כמה עמד משה בתפלה מפרש לה הכא והא דכתיב בתר הכי ויכתוב על הלוחות היינו אחר אותם מ' יום ומ' לילה דאותם אחרונים היו חסירים לילה וא"ת בשלמא לר' יוסי דאמר בשבת פרק רבי עקיבא (דף פז:) דסיון דההיא שנתא הוה באחד בשבת ניחא דעלה בנה' לפי חשבון דאחד מלא ואחד חסר דיומ ל' באב יום ה' הוה [80 ימים] שתי עליות עוד שני ימים (שעלה י"ח בתמוז ולא ביי"ח) = נמצא 11 שבועות ועוד 5 ימים היינו ביום חמישי. אבל לרבנן דאמרי דביום נותן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל

ב' הוה ר"ח סיון נמצא יום ל' באב ביום ו' אם לא נאמר דלרבנן ב"ז בתמוז שרף את העגל וזן החוטאים ובו ביום עלה וביום כ"ח באב ירד בהשכמה ופסול לוחות ובכ"ט באב שהיה יום ה' עלה או נאמר שכ"ט באב ירד ובו ביום עלה ונאמר שהיה אב חסר כדי שיבא יום הירידה ביום כ"כ כדאמר ביש מחלוין (ב"ב דף קכא). שבו ניתנו לוחות אחרונות אבל לפי מדרש תנחומא. שאומר דבי"ז בתמוז ירד ובי"ח בו שרף את העגל וזן את החוטאים ובי"ט עלה ונמצא יום עלייה של מ' אחרונים באה באלול לא יבא בה' לא לרבנן ולא לר' יוסי וגם לא תמצא ירידה ביום הכפורים אם לא נאמר דעברוה לאלול.
שכ תוספות ד"ה ודנין בב' ובה'. וא"ת והלא קודם תקנת עזרא היו בית דין קבועין בכל יום כדאמר בכתובות (דף ג. ושם) א"כ מה תיקן עזרא וכי תיקן שלא יהו קבועין אלא בב' ובה' ואומר ר"ת שלא היו קבועין תחילה בכל יום אלא בעיר אחת והוא תיקן בכל עיר ועיר בב' ובה'.
שכ תוספות ד"ה אתא איהו ותיקן אפילו לדברי תורה. לא קיימא לן הכי אלא כר' יהודה בן בתירא דאמר דברי תורה אין מקבלין טומאה כדאמר בראשית הגז (חולין דף קלז: ושם) ובמי שמתו (ברכות דף כב). האידינא נוהג עלמא כותלתא סבי וא"ת דהכי אלים ר' יהודה לבטל תקנת עזרא וי"ל [1] דלמא סבר דלא תיקן עזרא דבר זה אי נמי [2] התנה שכל מי שרוצה לבטל יבטל דבכי האי גוונא מותר כדאמר בריש מועד קטן (דף ג:) [3] אי נמי לא פשט איסורן ברוב ישראל כדאמרינן גבי שמן בפי' אין מעמידין (ע"ז דף לו.) ואע"ג דמשמע התם דאי דניאל גזר עליו לא היה ר' יהודה נשיאה יכול לבטלו אע"פ שלא פשט היינו במילתא דכתיב בקרא אבל תקנת עזרא לא כתיב בקרא והא דדריש במי שמתו (ברכות דף כא:) מדכתיב והודעת לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת מה להלן בעלי קריין אסורין כו' אסמכתא היא דהא עזרא תיקן והא דאמר במי שמתו (שם דף יח:) גבי בנייה דתבר גזיזא דברדא ונחת וטבל לא לדברי תורה דאכתי עזרא לא הוה אלא לאכול חולין בטרה:

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא פב

- 5) **ואין מוציאין בה זיזין** קורות היוצאים מן הכותל וגזוזטראות מרפסת על פני עלייה מבחוץ – [1] **מפני אהל הטומאה**, שמא יהא כזית מן המת מוטל בארץ ומאהיל עליו ועל אנשים הרבה עוד [2] **ומשום דלא ליתזקו עולי רגלים**.
- 6) **ואין עושין בה אשפתות - משום שרצים** – דרכם לגדל שם ומרבים טומאה לפי שמתים שם ומטמאים את הקדשים שבירושלים.
- 7) **ואין עושין בה כבשונות** משפרות סיד לקדרות - **משום קוטרא** עשן שמשחיר את החומה וגנאי הוא.
- 8) **ואין עושין בה גנות ופרדסות חוץ מ'גנות וורדין'** כך שמה ונצרך לקטורת, כיפת הירדן (דרכו לגדל על שפת הירדן) **שהיו מימות נביאים הראשונים - משום סירחא** עשבים הרעים הגדלים שם וזורקים בחוץ ועוד שדרכם של גנות לזבל ויש שם סרחון.
- 9) **ואין מגדלים בה תרנגולין - משום קדשים** שמנקרים באשפה ומביאים בשר שרצים בפיהם ומטמאים את הקדשים.
- 10) **ואין מלינין בה את המת** – גמרא כלומר מסורת בידינו ואין טעם לדבר.

[משנה] אין מגדלין חזירים בכל מקום

בבית חשמונאי היו שני אחים, הורקנוס ואריסטובולוס, שהיו מריבים על דבר המלוכה. להלן מבארת הגמרא על איזה מאורע קרה שגזרו ואסרו לגדלם חזירים: **תנו רבנן כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה הורקנוס מבפנים ואריסטובולוס מבחוץ** שהיה צר על ירושלים והביא עמו חייל משל רומיים. **ובכל יום היו משלשים** אותם שבפנים **להם בקופה דינרין** משל תרומת הלשכה לאותם שהיו בחוץ לקנות בהמות לקרבנות והיו מעלין להם תמידים. **היה שם זקן אחד** מבפנים שהיה מכיר בחכמת יונית אמר להם לאותם שבחוץ כל זמן שעוסקין בעבודה אין נמסרים בידכם. **למחר שילשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר**. כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. **באותה שעה אמרו:**

(1) **ארור האיש שיגדל חזירים** שכב (2) **וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונית**. [אבל לשון יונית מותר כדלקמן]

ועל אותה שעה שנינו מעשה שבא עומר מגנות הצריפין רחוק מירושלים, ולא בקרוב מירושלים כמו שהיה רגיל לבא, משום שהרסו את התבואה של אותו מקום, **ושתי הלחם מבקעת עין סוכר** שם מקום.

[עד כאן דף פב עמוד ב]

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פג

לעלו נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובריה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

חכמת יונית איסורה והתירה לקרובי מלכות / לשון יונית

(קושיה) וחכמת יונית מי איסרה?

והתניא אמר רבי בארץ ישראל לשון סורסי למה שכג לשון נלעג הוא? או לשון הקדש או לשון יונית. שהוא צח. (היו סמוכים ליוון)
וא"ר יוסי בבל לשון ארמי למה? או לשון הקדש או לשון פרסי שהוא נאה מארמי. (היו סמוכים לפרס).

(תירוץ) אמרי לשון יוני לחוד חכמת יונית לחוד שבני פלטין הקרובים למלכות מספרים בה.
(קושיה) וחכמת יונית מי איסרה?

והאמר רב יהודה אמר שמואל משום רשב"ג קורא על עצמי המקרא הזה עיני עוללה לנפשי בבכי ודמעה מכל משפחות דהיינו מכל בנות עירי - אלף ילדים בחורים היו בבית אבא: חמש מאות מהם למדו תורה, חמש מאות למדו חכמת יונית, ולא נשתתיר מהם אלא אני כאן וכן אחי אבא בעסיא. [אין לומר שנענשו שנהגו שלא כהוגן, שהם היו נשיאים ודאי ולא היו מניחים אם היה שום איסור ביניהם - מהרש"א]

(תירוץ) אמרי שאני בית רבן גמליאל שהיו קרובים למלכות.

וכדתינא המספר קומי לפנייהם במצח ומשייר בלורית מאחוריהם [פירוש אחר, דרך רומיים גלגל שער שלמעלה מן האוזן]. הרי זה מדרכי האמורי.

אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר קומי מפני שהוא קרוב למלכות.

של בית רבן גמליאל התירו להם לספר בחכמת יונית מפני שקרובים למלכות. [משנה] (4) לא יגדל אדם את הכלב אא"כ קשור בשלשלאות כו':

תנו רבנן לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן קשור בשלשלת, אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר גבול בימינו לגוים וקושרו ביום ומתירו בלילה.
תניא רבי אליעזר הגדול אומר המגדל כלבים כמגדל חזירים - נפקא מינה למיקם עליה בארור.
אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן בבל כעיר הסמוכה לספר דמי - תרגמה נהרדעא - משמיענו שהיות ויש ישוב קבוע בבבל בישראלים הרבה, מותר לגדל כלבים.

דריש ר' דוסתאי דמן בירי ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין שכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות חסר אחת, והיתה אשה מעוברת ביניהם וראויה להשלים ונבח בה כלב והפילה נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל.
היא איתתא דעלת למיפא בההוא ביתא. נבח בה כלבא.

אמר לה מריה 'לא תיסתפי מיניה שקולי ניביה' חניכיים, פירוש אחר ארבעת שיני הכלב הארוכות שבהם הוא נושך.

אמרה ליה שקילי טיבותך ושדיא אחיזרי כבר נד וד נעקר ממקומו - ומה שאתה מנחמני הבל הוא.

[משנה] (5) אין פורסין נישבין ליונים וכו'

למדנו במשנה שצריך להתרחק ל' ריס (ד' מילין) מן הישוב, להלן מה הגמרא מקשה על זאת:

ומי אזלי כולי האי?

והתנן מרחיקין את השוכר מן העיר חמשים אמה - שלא להפסיד התבואה והפירות סביבות העיר.

(תירוץ) אמר אביי מישט שייטי טובא, במה שהן מלקטות ומנקרות בקרקע כרסייהו בחמשים אמה מליא ולכן אין לחשוש לאכילה מתבואת העיר יותר מזה, ומישט שלשים ריס.
(קושיה) ותו לא?

והתניא בישוב אפילו מאה מיל לא יפרוס.

להלן שני תירוץ שהישוב מתייחס על מקרה מסוים

- א. רב יוסף אמר בישוב כרמים שהולך מכרם לכרם עד למרחוק.
 - ב. רבה אמר בישוב שובכין שמדלג משוכר לשוכר.
- (קושיה) ותפוק ליה משום שובכין גופיהו! ר"ל מדוע נקט שהטעם הוא משום היונים שבאים מרחוק (מאה מיל), הרי מלבד זאת ישנם שובכים של אחרים שקרובים בו.
1. איבעית אימא בדעובד כוכבים.
 2. ואיבעית אימא בדהפקר.
 3. ואיבעית אימא בדידיה השובכים, לכן משום הישוב אסרו.
- סיכום - הדברים שצריך להרחיק

שוכר

צריך להרחיק מן העיר חמישים אמה - שלא יפסידו תבואה ופירות סביב לעיר. לפרוס מצודות (שיעור הרחקה) - מן הישוב ד' מילין. אם יש ישוב של כרמים - אפילו מאה מיל אסור. אם יש ישוב של שובכים - אסור אפילו מאה מיל: או משום השוכר של אחרים, או אפילו שאין להם בעלים (או של גוי) אסור משום הישוב.

הדן עלך מרובה

[עד כאן דף פג עמוד א']

מתניתין

החובל בחבירו חייב עליו משום חמשה דברים: בנזק, בצער, בריפוי, בשבת ובושת.

(1) בנזק - לומדים מעין תחת עין!

כיצד? סימא את עינו, קטע את ידו, שיבר את רגלו, רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק ושמין כמה היה יפה וכמה הוא יפה שהרי הזיקו ומפסידו, שמים בכך משום שאם היה נצרך היה מוכר את עצמו לעבד עברי. [יתבאר בגמרא (פד). שיטת ר"א ששמים במזיק כמה הופחתו דמיו אם היה בלי רגלו או ידו וכו'.]

(2) צער - לומדים מ'פצע תחת פצע'

כואו (או) בשפוד או במסמר, ואפילו על ציפורנו מקום שאינו עושה חבורה, אומדין כמה אדם כיוצא בזה, מי שהוא מעונג ורב צער וכאבו, רוצה ליטול להיות מצטער כך [במקרה שיש גם נזק, יתבאר בגמרא שאומדין באדם המוכתב למלכות לקצוץ את ידו בסייף כמה יתן לשליח המלך כדי לקוצצו בסם ללא צער].

(3) ריפוי - לומדים מ'רפא ירפא'.

הכה חייב לרפאותו.

עלה בו צמחים פצע מלא מוגלה אם מחמת המכה, חייב, שלא מחמת המכה, פטור. חייתה ונסתרה, חייתה ונסתרה, חייב לרפאותו. חייתה כל צורכה, אינו חייב לרפאותו.

(4) שבת - לומדים מ'רק שבתו יתן'.

כל ימי החולי רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין ונותן לו דמי שכירותו של כל יום שהרי אינו ראוי למלאכה כבידה, שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו:

(5) בושת - לומדים מ'קצתה את כפה' (ממון).

הכל לפי המבייש, אדם קל שבייש בושתו גדול, והמתבייש, אדם חשוב שנתבייש בושתו מרובה. [יתבאר לקמן (פו) שמשנה זו הולכת לפי ר"ש וכך הוא משער: עשירים, רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם ועניים, כפחותים שבהם].

כעין לשון לעז שמדברים אותו לשון צח במדינה אחת יותר מבאחרת כי אונקלוס הגר תירגם עד הגל הזה סהיד דגורא הדין ולבן קרא ליה יגר שהדותא ונ"ל לשון שדיבר לבן הוא לשון סורסי ועל שם סוריא נקרא סורסי דסוריא היא ארם נהרים וארם צובה שכבש דוד ועל שם שקרובה לארץ ישראל אין לשון ארמי שלה צח כל כך.

שכך תוספות ד"ה לשון סורסי. נראה דלשון סורסי הוא לשון ארמי כדאמר (בראשית רבה פ' עה) אל יהי לשון סורסי קל בעיניך שהרי בתורה ובנביאים ובכתובים חלק לו הכתוב כבוד תורה דכתיב יגר שהדותא בנביאים דכתיב כדן תימרן להון בכתובים דניאל ועזרא ולבן היה מארם נהרים ודניאל נמי קורוהו לשון סורסי אף על גב דכתיב ביה וידברו הכשדים למלך ארמית והא דנקט הכא בארץ ישראל לשון סורסי ובבבל נקט לשון ארמי אור"ת לפי שמטעם משתנה

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פג

לעלו נשמת
דינה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

ושמע מינה ממון.

מקור שני בברייתא - [2] 'לא תקחו כופר כו'

עתה הגמרא מבררת מדוע הברייתא הוצרכה להביא מקור נוסף:
ומאי אם נפשך לומר?

תו קא קשיא לתנא: מאי חזית דילפת ממכה בהמה, לילף ממכה אדם וכי כתיב
בפסוק לעיל כן ינתן בו היו ממש.
(דחיה) אמרי דנין ניזקין מניזקין, אין דנין ניזקין ממינה - ר"ל אין זו סיבה מספקת
כדי להגיד שמטעם זה הוצרך פסוק נוסף.
לכן מבאר טעם אחר:

ומסיקה הגמרא אדרבה, דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה!
היינו דקתני אם נפשך לומר,

הרי הוא אומר לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת -
לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאינן
חוזרין.

דרשות נוספות - לגבי רוצח

לא תעביד ביה תרתי דהיינו לא תשקול מינה ממון ותקטליה - מכדי רשעתו -
רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתי רשעיות.

לא תשקול ממון ותפטריה - לכתוב רחמנא לא תקחו כופר לאשר הוא רשע
למות היה ומספיק לכתוב, לנפש רוצח למה לוי? ש"מ לנפש רוצח אי אתה לוקח
כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאינן חוזרין.

למסקנה - המקור הראשון בברייתא מדוע נכתב

וכי מאחר דכתיב לא תקחו כופר מכה מכה למה לוי?
אמרי אי מהאי הוה אמינא אי בעי עינו ניתיב ואי בעי דמי עינו ניתיב, קמ"ל
מבהמה: מה מכה בהמה לתשלומין אף מכה אדם לתשלומין.
מקור שלישי - 'עין תחת עין' ממון (סברה) [נדחה]

תניא ר' דוסתאי בן יהודה אומר עין תחת עין ממון.
אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש?

אמרת הרי שהיתה עינו של זה גדולה ועינו של זה קטנה, היאך אני קורא ביה עין
תחת עין?

וכי תימא, כל כי האי שקיל מיניה ממונא? התורה אמרה משפט אחד יהיה לכם
משפט השווה לכולכם.

(דחיה) אמרי מאי קושיא? דלמא נהורא שקיל מיניה, נהורא אמר רחמנא נישקול
מיניה.

דאי לא תימא הכי,

קטן אדם ננס שהרג את הגדול וגדול שהרג את הקטן היכי קטלינן ליה? התורה
אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השווה לכולכם אלא כיצד מסבירים את הפסוק
נשמה שקיל מיניה, נשמה אמר רחמנא נישקול מיניה.

ה"נ לגבי הפסוק 'עין תחת עין' נהורא שקיל מיניה, נהורא אמר רחמנא נישקול מיניה.

[עד כאן דף פג עמוד ב]

גמרא

מקור הדין - 'עין תחת עין' ממון הוא

להלן הפסוקים שהגמרא תדרוש אותם:

[שמות] עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל:

[ויקרא]

יד- ואיש כי יכה כל-נפש אדם מות יומת:

יח- ומכה נפש-בהמה ישלמנה נפש תחת נפש:

יט- ואיש כי-יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו:

כ- שגבר תחת שגבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו:

כא- ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת[מיתה]

כב- משפט אחד יהיה לכם כגר כאשר יהיה כי אני יהיה אלהיכם:

[במדבר] לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות כי מת יומת.

להלן הגמרא שואלת מדוע מסבירים שכוונת הפסוק של המזיק חבירו - 'עין תחת עין'
היינו תשלומי ממון ולא שמסכים אותו, כמשמעות הפסוק.

יבואר בסוגיא עשרה מקורות מהיכן לומדים זאת, וחלק מהם הגמרא דוחה.

אמאי?

עין תחת עין אמר רחמנא.

אימא עין ממש?

ברייתא - שני מקורות

לא סלקא דעתך דתניא-

בברייתא זו מבואר שיש שני מקורות מהיכן לומדים זאת. במקור הראשון ישנו הקש
(ה"א) או גזרה שווה (מסקנה) בין תשלומי אדם לתשלומי בהמה, ובהמשך הגמרא
דנה מהיכן לומדים זאת. ובהמשך הגמרא תבאר מדוע הוצרך להביא פסוק נוסף, וגם
מה לומדים מהפסוק הראשון לפי המסקנה - כדלהלן:

יכול סימא את עינו, מסמא את עינו קטע את ידו, מקטע את ידו? שיבר את רגלו,
משבר את רגלו?

[1] ת"ל מכה אדם ומכה בהמה - מה מכה בהמה לתשלומין, אף מכה אדם
לתשלומין.

ואם נפשך לומר-

[2] הרי הוא אומר לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות לנפש רוצח אי
אתה לוקח כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאינן חוזרין.

מקור ראשון - [1] לימוד נזקי אדם מזקי בהמה [נדחה]

הי מכה אילימא מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת?

(דחיה) ההוא בקטלא כתיב דהיינו ברוצח!

אלא מהכא מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמך ליה שכד ואיש כי יתן
מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו.

(קושיה) האי לאו מכה הוא שכתוב 'כי יתן'??

(מסקנה) הכאה הכאה קאמרינן ולומדים מגד"ש שאפילו שאינם דומים זה לזה (כמו 'ושב
הכה' - 'ובא הכהן' לענין נגעים): מה הכאה האמורה בבהמה לתשלומין, אף הכאה
האמורה באדם לתשלומין.

כעת הגמרא מקשה שלכאורה ישנו פסוק מפורש לגבי נזקי אדם (יז) ומבואר שצריך
לינטל ממנו אותו אבר שהזיק משל חבירו - כדלהלן:

(קושיה) והא כתיב ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת כלומר ינטל אברו ומית אותו,

שאינו לומר מיתה ממש שהרי בהמשך (כ) כתוב 'עין תחת עין'.

(תירוץ) בממון:

ממאי דבממון אימא במיתה ממש?

לא סלקא דעתך:

(1) חדא דהא איתקש למכה בהמה ישלמנה.

(2) ועוד כתיב בתריה כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו

דמכה בהמה דמיתתי לעיל וי"ל [2] דמכה בהמה איצטריך לתנא דבי חזקיה ומאן דלית ליה
דריש בריש הנחנקין (סנהדרין דף פד): מה מכה בהמה לרפואה פטור [גם מקיז דם לאביו
לרפואה פטור] כו' א"נ [1] כיון דהדר ליה ממכה אדם דהוי בקטלא הדר ביה לגמרי ונקט האי
קרא דמכה נפש בהמה דסמך ליה מום ולפי זה מצי למגרס וסמך ליה דמשום דסמך
ליה נקט האי קרא ולא משום סמוכים.

שכד תוספות ד"ה מתני' החובל. מכה בהמה ישלמנה וסמך ליה ואיש כי יתן. [1] נראה לר"י
דל"ג וסמך ליה דהא מכה סמוכים לא דריש אלא מכת ג"ש כדאמר לקמן אן הכאה הכאה
קאמרינן ואמר נמי לקמן וכי מאחר דכתיב לא תקחו כופר לנפש רוצח האי מכה מכה למה לי
משמע דג"ש היא ולא סמוכים ועוד כי פריך בסמוך מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה
אדם ומאי קושיא והלא מכה סמוכים הוא בא ומכה אדם אין סמוך לאיש כי יתן מום [פסוק יט]
וא"ת וכיון דמג"ש קא יליף למה הוצרך לאתויי קרא דמכה נפש בהמה ישלמנה ושביק קרא
ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פד

לעלו נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

תורא דאלס ידיה דינוקא.

ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא.
אתא לקמיה דרבא אמר להו 'זילו שיימוהו כעבדא'

אמרו ליה והא מר הוא דאמר כל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל מכיוון שאינו דבר קצוב?

אמר להו לא צריכא דאי תפס ר"ל אמר להם לשום שאם הניזק יתפוס, יכול לעכב אצלו.

רבא לטעמיה דאמר רבא:

להלן דברי רבא, שאם שור הוזק גובין אותו בבבל אך אדם שהוזק לא גובין.

נזקי שור שבאו לו ע"י בשור, ונזקי שור שבאו לו ע"י באדם גובין אותו בבבל.

1) נזקי אדם שבא ע"י באדם, ונזקי אדם שבא לו ע"י בשור, אין גובין אותו בבבל.

[עד כאן דף פד עמוד א]

דעת רבא - ההבדל בין נזקי אדם באדם ולנזקי אדם בשור

עתה הגמרא מתעסקת לברר מדוע רבא מחלק בין שור הניזק, שגובין בבבל, לבין אדם שניזק שלא גובים. הגמרא מנסה לבאר בכמה אופנים וגם מעלה דינים נוספים ולבסוף מסיקה שדיני קנסות צריכים להיות במומחים ורבני בבל למרות שאין סמוכים עושים שליחותם של רבני א"י, והיינו דווקא בגביות שהם שכיחים ויש בהם חסרון כ"ס.

מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא?

- אלהים דיינם סמוכים בעיני וליכא ר"ל נזקי אדם (כי יריבון) ושור (וכי יגח) כתובים בפרשת משפטים ושם כתוב 'עד האלהים יבא דבר שניהם' היינו מומחין וסמוכין ואין סמיכה בבבל.

(קושיה) נזקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים בעיני וליכא!

אלא מאי שנא שור בשור ושור באדם: דשליחותיה קא עבדין, מידי דהוה אהודאות עדים שאמרו 'בפנינו הודה לו' והלואות עדים שאמרו 'בפנינו הלווה לו' - שחכמים תיקנו לא צריך מומחה שלא תנעול דלת בפני לווין.

אדם באדם ואדם בשור נמי שליחותיה קא עבדין!

- אמרי כי קא עבדין שליחותיה במידי דקים לן בגויה, במידי דלא קים לן בגויה לא עבדין שליחותיה כמו כאן שצריך לשום אותו.

(קושיה 1.) אמרי שור בשור ושור באדם נמי לא קים לן בגויה!

אלא פוק חזי היכא מזדבני תורא בשוקא, אדם באדם ואדם בשור נמי פוק חזי היכא מזדבני עבדי בשוקא,

(קושיה 2.) ועוד תשלום כפל ותשלום ארבעה וחמשה דקצי נעבד שליחותיהו!

- אמרי כי קא עבדין שליחותיהו בממונא, בקנסא לא עבדין שליחותיהו שאין דנים דני קנסות בבבל.

(קושיה) אדם באדם דממונא הוא, שמפחית את דמו, ופגם, לגבי האונס ומפתה שהוא כמו נזק, שמעריכים כמה אדם הרוצה לרצות את עבדו מוכן להוסיף כדי למסור לעבדו שפחה בתולה במקום בעולה, נעבד שליחותיהו!

- כי קא עבדין שליחותיהו במילתא דשכיחא, אדם באדם דלא שכיחא לא עבדין שליחותיהו.

(קושיה) הרי בושת, שלא קנס הוא שהרי אינו קצוב ותלוי לפי המבייש והמתבייש, דשכיח נעביד שליחותיהו!

(תירוץ) אמרי הכי נמי דהא רב פפא אגבי ארבע מאה זוזי לבושת.

(קושיה) והא ליתיה לדרב פפא, דשלח ליה רב חסדא לרב נחמן.

ושלח ליה 'חסדא חסדא קנסא קא מגבית בבבל' 327 וי
(מסקנה) אלא כי עבדין שליחותיהו: במילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כ"ס,
לא עבדין שליחותיהו: מילתא דשכיחא ולית ביה חסרון כ"ס, אי נמי מילתא דלא
שכיחא ואית ביה חסרון כ"ס 328.

ע"פ זה הגמרא מבארת את החילוק בין שור שהוזק לבין אדם.

הלכך אדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כ"ס, כיון דלא שכיחא לא עבדין שליחותיהו.

בושת - אע"ג דשכיחא כיון דלית ביה חסרון כ"ס לא עבדין שליחותיהו.

גבית ממון משור מועד

למדנו לעיל מדברי רבא ששור בשור גובים אותו בבל, כעת הגמרא מקשה סתירה בדבריו ומחלקת בין שור תם לשור מועד.

(קושיה) ושור בשור גובין בבבל?

והאמר רבא שור שהזיק אין גובין אותו בבבל.

הגמרא מנסה להבין מי הזיק את השור.

דאזיק מאן אילימא דאזיק אדם?

(דחיה) מאי איריא שור דאזיק אדם, אפילו אדם דאזיק אדם שיותר שכיח נמי אין גובין אותו בבבל!

כאן הגמרא מסיימת את קושיה

אלא דאזיק שור - וקתני אין גובין אותו בבבל.

(תירוץ) אמרי התם בתם שחצי נזק הוא קנס הכא במועד.

הגמרא מנסה להבין איך יתכן שישנו שור מועד בבל, הרי להיות מועד צריך להעיד בו בב"ד בכל נגיחותיו ולא דנים בו בבבל.

(קושיה) והאמר רבא אין מועד בבבל?

(תירוץ) אמרי דאייעד התם ואייתוה להכא.

(קושיה) והא מילתא דלא שכיחא היא, ומילתא דלא שכיחא הא אמרת דלא עבדין שליחותיהו.

(תירוץ) דאתו רבנן דהתם וייעדוה הכא.

(קושיה) סוף סוף מילתא דלא שכיחא היא!

(מסקנה) אלא כי קאמר רבא בשן ורגל דמועדין מתחילתן נינהו.

סיכום דינים - איזה תביעות ממון דנים בבבל ואיזה לא דנים

אין גובים בבבל -

אדם שהזיק אדם - לא שכיח.

שור הזיק אדם - לא שכיח [יכולים לדון שאם יתפוס לא מוציאים ממנו - רבא]

שור שהזיק שור ע"י קרן - תם: משום שאין דנים קנסות בבבל, מועד לא שכיח (להביא מא"י או שבאו דיינים מא"י).

תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' - לא עבדין שליחותיהו בקנס.

בושת - אין חסרון כ"ס [רב פפא גובה אך לא קיי"ל הכי].

גובין בבבל -

אדם שהזיק שור.

שור שהזיק שור ע"י שן ורגל (מועדים מתחילתם)

הודאות והלוואות - שלא תנעול דלת בפני לווים.

דתורא ובהגוזל בתרא (לקמן דף קטו). נרשאה גב ספרא והוהו דגנב גלימא ובהרבה מקומות יש לדחות דכל הנהו איירי בתפס או ע"י דא"ל אקבעו דינא לא"י כדאמר בפרק קמא (דף טו): וי"מ דדוקא גזילות שע"י חבלות כגון דנמצו בי תרי ומחו אהדידי עד שתקף אחד מהן וגזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח [טפין] ולא עבדין שליחותיהו ומעשים בכל יום שאנו דנין דיני גזילות:

327 תוספות ד"ה קנסא קמגבית בבבל. לאו דוקא קנס אלא משום דלית ביה חסרון כ"ס קרי ליה קנס:

328 תוספות ד"ה אי נמי אית ביה חסרון כ"ס ולא שכיח לא עבדין שליחותיהו וגזלות וחבלות דבעי מומחים כדאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף ב): איכא למימר דגזלות וחבלות מילתא דלא שכיח היא (טפי) אבל הודאות והלואות שכיחי וכן יש בהמגרש (גיטין דף פח: ושם) ותימה דבכמה מקומות שהיו דנין דיני גזלות בהגוזל (לקמן דף צו:) ההוא גברא דגזל פדגא

סיכום הדף היומי

שקלא ופריא

בבא קמא פד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

[משנה] 'צער כוואו בשפוד או במסמר וכו'

צער שלא במקום נזק משתלם, מאן תנא?

א. אמר רבא בן עזאי היא.

דתניא-

רבי אומר כויה נאמרה תחילה.

בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה.

כוונתם ב'נאמרה תחילה' אפשר להסביר בשני אופנים: א. תחילת דינו דהיינו מה היינו אומרים לולא המשך של הפסוק שכתוב חבורה. ב. על סוף דינו דהיינו כיצד הדין אחרי שכתוב חבורה בסוף הפסוק. להלן דברי רבא שלמד כאופן הראשון ובהמשך כיצד הגמרא דוחה את זו:

במאי קא מיפלגי

1. רבא-

רבי סבר כויה דלית בה חבורה משמע, כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה

דאית בה חבורה, אין אי לא, לא.

ובן עזאי סבר כויה דאית בה חבורה משמע, כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה

דכויה דלית בה חבורה – אלמא משנתינו כבן עזאי.

עתה הגמרא דוחה את זאת:

(קושיה) מתקיף לה רב פפא אדרבה! איפכא מסתברא! ז"א משנתינו רבי היא משני

טעמים: א. הרי רבי סידר את המשנה ולא העמיד את המשנה דלא כדעתו ב. מסתבר יותר

לומר שהם כיוונו למסקנת הפסוק ולא מהבנה ראשונה.

להלן כיצד הוא מבאר לפי זה משנתינו כרבי בשני אופנים.

2. רב פפא [אופן ראשון]- משנה כרבי. -האי 'נאמרה' על סוף הדרשה ואמסקנא

קיימי.

רבי אומר כויה נאמרה תחילה סבר כויה דאית בה חבורה משמע, כתב רחמנא

חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה.

בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה - סבר כויה דלית בה חבורה משמע, כתב

רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה, אין, אי לא, לא.

3. רב פפא [אופן שניה] - משנה כרבי.

אי נמי דכולי עלמא כויה בין דאית בה חבורה בין דלית בה חבורה משמע.

והכא בכלל ופרט המרוחקים זה מזה קמפלגי:

בפסוק למטה מופיע כלל דהיינו 'כויה' שמשמע שכולל בין שישנה חבורה ובין שאין לה,

ואחר כך כתוב פרט נוסף 'פצע' המפסיק בין הכלל לפרט שני 'חבורה'. נחלקו כיצד

דורשים באופן זה, אם דנים בכלל ופרט, ואז אין בכלל אלא מה שיש בפרט, והיינו

שיטת בן עזאי, או שלא לומדים.

כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה:

רבי - סבר אין דנין אותו בכלל ופרט. – 'כויה נאמרה תחילה' פירושו - מתחילת הפסוק

אנו לומדים שהוא חייב.

חבורה למה לי? לדמים יתרים³²⁹ ר"ל שלולא זה היינו אומרים שמי שיש נזק וצער

משלם נזק בלבד, ולכן כתבה התורה 'חבורה' שמלבד הצער משלם נזק.

ובן עזאי - סבר דנין אותו בכלל ופרט.

[עד כאן דף פד עמוד ב]

שהצער יפטר את הנזק ואת הרפוי ונראה לר"י לדמים יתרים שמשלם בצער שיש בו רושם יותר מבצער שאין בו רושם אע"פ שאין מצטער בזה יותר מבזה משלם יותר לפי שמתגנה מחמת הרושם

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא ופריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

³²⁹ תוספות ד"ה לדמים יתרים. פי' בקונטרס דאי לא כתיב אלא כויה ה"א אפילו אית ליה חבורה דמי כויה הוא דמשלם אבל תרתי לא משלם קמ"ל דמשלם תרוייהו צער במקום נזק ואין נראה לר"י דהא צער במקום נזק נפקא לן מפצע תחת פצע ועוד דלמה היה לנו לומר

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פה

לעלו נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עזבדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

כיצד משערים את הצער

צער במקום נזק היכי שיימין? ר"ל מתי שקטע את ידו ונתן לו דמיה כיצד משער את הצער

הגמרא מנסה להסביר בשלושה אופנים ודוחה אותם, וא"כ מסיקה. אמר אבוא דשמואל-

1. אומדין כמה אדם רוצה ליטול לקטוע לו ידו.

(קושיה) לקטוע לו ידו? לא צער לחודיה הוא! הא כולו חמשה דברים איכא! ועוד, בשופטני עסקינן!

2. אלא לקטוע ידו הקטועה שמחברת בגידים צמותין שאינו ראוי למלאכה.

(קושיה) ידו הקטועה נמי, לא צער לחודיה איכא! הא צער ובושת איכא דכסיפא ליה מילתא למשקל מברשו למשדייה לכלבים!

3. אלא אומדין כמה אדם רוצה ליטול לקטוע לו ידו המוכתב למלכות

לקוצצה בסם שאין בזה צער, ושמים בין סם לסייף כמה אדם מוכן לקבל לקוצצה בסייף.

(קושיה) אמרי הכא נמי לא שקיל כל ממון שבעולם ומצער נפשיה!

4. (מסקנה) אלא אומדין כמה אדם רוצה ליתן לשליח המלך לקטוע לו ידו

המוכתב למלכות לקוצצה בסייף בין סייף לסם דהיינו לקוצצה בסם בלי צער - ליטול זה מזה המזיק מה שנתן זה המוכתב למלכות לשליח המלך.

[משנה] ריפוי

[ת"ר] -

א. עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה, חייב לרפאותו וחייב ליתן

לו דמי שבתו. - אלמא חייב בשניהם.

שלא מחמת המכה, אינו חייב לרפאותו ואינו חייב ליתן לו דמי שבתו.

ב. ר' יהודה אומר אף מחמת המכה חייב לרפאותו ואינו חייב ליתן לו דמי שבתו.

ג. וחכמים אומרים שבתו ורפאותו הקישן הכתוב, כל שחייב בשבת חייב

בריפוי, ושאינו חייב בשבת אינו חייב בריפוי, ולכן כאן כיוון שפטור משבת

פטור נמי מריפוי.

במאי קא מיפלגי?

זה ברור שבריייתא זו לא מתייחסת למקרה רגיל שאדם הזיק את חברו שצריך לפצותו בריפוי ושבת, ולהלן יתבאר שני אופנים כיצד לבאר את מחלוקתם: אם נתנה רשות לנחבל לאוגדה ולעטפה מפני צער הצינה, ובכך גורם שיעלו צמחים מחמת הבל וחום האגד, אז אסור לאגד, שנחשב כשעושה להנאתו. ובאופן שני, שמותר לאגד, ובה מקבל ריפוי ושבת לכ"ע, אך לא ניתנה לאגוד יתרה, ולמרות זאת, אם אגד, לא יחשב כפושע ממש³³⁰. ונחלקו האם המזיק חייב לשלם לו ריפוי ושבת או אחד מהם.

למטה הפסוק שידרשו אותו.

אם יקום והתהלך בחוץ על-משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא:

1. לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי-

הכא במכה ניתנה לאגד קמיפלגי:

א. רבנן ת"ק סברי מכה ניתנה לאגד - וחייב בריפוי ושבת.

ב. ורבי יהודה סבר מכה לא ניתנה לאגד - ריפוי דתנא ביה קרא דשנה עליו הכתוב מיחייב. שבת דלא תנא ביה קרא, לא מיחייב.

ג. רבנן בתראי - פטור לגמרי.

2. רבה -

דכולי עלמא מכה ניתנה לאגד ולא ניתנה לאגד יתירה.

א. ורבנן ת"ק סברי כיון דתנא ביה קרא בריפוי אשבת נמי מיחייב דאיתקש לריפוי.

רק לשלא מחמת המכה הוא דאתא.

ב. ר' יהודה סבר כיון דלא ניתנה לאגד יתירה, ריפוי דתנא ביה קרא מיחייב, שבת דלא תנא ביה קרא, לא מיחייב, דמעטיה רחמנא רק.

ג. לרבנן בתראי - פטור לגמרי.

ריפוי דתנא ביה קרא - מיבעי ליה דתניא דבי ר' ישמעאל אומר ורפא ירפא, מכאן שניתן רשות לרופא³³¹ לרפאות ולא אומרים שהקב"ה שהביא לו מכה זו הוא ירפא אותה.

[אם היה כתוב ריפוי אחד היינו אומרים שדווקא במכה ע"י אדם, אך הבא בידי שמים פטור,

ולכן שנה הכתוב שאפילו חולי הבא בידי שמים הותר - רשב"א]

ת"ר מנין שאם עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה, שחייב לרפאותו וחייב ליתן לו שבתו?

ת"ל רק שבתו יתן ורפא ירפא - שינה הכתוב בריפוי והקיש שבת לרפוי.

יכול אפילו שלא מחמת המכה? ת"ל רק

ר' יוסי בר יהודה אומר אף מחמת המכה פטור שנאמר רק.

להלן שתי הבנות בדעת רבי יוסי, על פי הדעות המובאות בבריייתא דלעיל.

1. איכא דאמרי אף מחמת המכה פטור לגמרי כרבנן בתראי.

2. ואיכא דאמרי אף מחמת המכה פטור משבת וחייב בריפוי כמאן כאבוא:

מה נחשב שלא מחמת המכה

הגמרא חוזרת ומבארת את דברי ת"ק המובא בבריייתא השניה.

אמר מר יכול אפילו שלא מחמת המכה ת"ל רק.

(קושיה) שלא מחמת המכה בעי קרא?

אמרי מאי שלא מחמת המכה כדתניא-

הרי שעבר על דברי רופא ואכל דבש או כל מיני מתיקה, מפני שדבש וכל מיני

מתיקה קשין למכה, והעלה מכתו גרגותני דהיינו נאתא כריכתא בשר מת יכול יהא חייב לרפאותו - ת"ל רק.

מאי אסותיה?

אהלא וקירא שעה וקלבא שרף היוצא מחביות של יין

איזה רופא צריך לרפאות את הנחבל

ואי א"ל החובל אסייך אנא ולא אתן דמי רפוי - א"ל דמית עלי כאריא ארבא אריה אורב. [ר"ל שאין רפואתו מקובלת עליו, ואפילו שידוע שהוא רופא, מ"מ צריך שיהא לחולה נחת

רוח מן הרופא כדי שתועיל רפואתו - רא"ש].

ואי א"ל החובל מייתינא אסיא דמגן במגן חנם וקרובו הוא - א"ל אסיא דמגן במגן,

מגן שוה. [כשאין הרופא מצפה לקבלת שכר, אין ליבו ומחשבתו מדוקדקים בעיקר צרכי

החולה - רא"ש].

ואי אמר מייתינא לך אסיא רחיקא - אמר ליה אסיא רחיקא עינא עוירא שעתיד לילך לדרכו ואין חושש אם יעורר עינו של זה.

אם יכול הנחבל לקבל דמיו ומרפא את עצמו

ואי א"ל היאך הב לי לדידי ואנא מסינא נפשי.

א"ל פשעת בנפשך ושקלת מינאי טפי!

ואי א"ל קוז לי מקץ א"ל כל שכן דפשעת בנפשך וקר לי 'שור המזיק'.

[עד כאן דף פה עמוד א]

331 תוספות ד"ה שניתנה רשות לרופא לרפאות. וא"ת והא מרפא לחודיה שמעינן ליה ו"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך קמ"ל דשרי:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פה

תשלומי שבת, ורפואה שלא במקום נזק

להלן מהיכן לומדים שאת כל ארבעת התשלומים, חייב לשלם אפילו במקרה שכבר משלם דמי נזק, ואיך מצינו מציאות כזאת, ובנוסף יתבאר דרשות נוספות במקראות הללו.

תנא וכולן משתלמין במקום נזק. מנהני מילי?

צער-

אמר קרא פצע תחת פצע ליתן צער במקום נזק

לרבות שוגג כמזיד ואונס כרצון - מזה שלא כתוב פצע בפצע, מאי פצע תחת פצע ש"מ תרתי.

שלא במקום נזק היכי משכחת להו עזר? כדקתני צער כוואו בשפוד או במסמר ואפילו על צפורנו מקום שאינו עושה חבורה.

ריפוי-

דתנא דבי רבי ישמעאל ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרפואה לרפאות - ליתן רפואה במקום נזק - דא"כ נכתוב קרא ורפוא ירפא ש"מ ליתן רפואה במקום נזק.

לכדאמרן למיתני ביה קרא בריפוי א"כ לימא קרא או רפא רפא או ירפא ירפא מאי ורפא ירפא? ש"מ ליתן רפואה במקום נזק.

שלא במקום נזק היכי משכחת להו ריפוי?
דהוה כאיב ליה מידי וסליק והיה מתרפא ואייתי ליה סמא חריפא ואחוריה לבישריה הפכו למראה צרעת, דצריך לאותבי ליה סמא לאנקוטיה גוונא דבישריה.

להחזיר לו את מראה הבשר.

שבת-

שלא במקום נזק?

דהדקיה סגרו באינדורנא בחדר ובטליה.

בושת-

דרק ליה באפיה.

[משנה] שבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין

תנו רבנן שבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין שלב.

ואם תאמר, לקתה מדת הדין, שלא שילם לו כל צרכו, דכי מיתפח מתרפא האי גברא לאו אגרא דשומר קישואים הוא שקיל! אלא דלי דולא ושקיל אגרא, אי נמי, אזיל בשליח ושקיל אגרא.

(תירוץ) מדת הדין לא לקתה! שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו.

איך שמים שבת

אמר רבא:

קטע את ידו- נותן לו דמי ידו, ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין.

שיבר את רגלו שוב לא יכול לשמור קישואין, שצריך להלך סביב הגינה - נותן לו דמי רגלו ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר את הפתח.

סימא את עינו - נותן לו דמי עינו ושבת רואין אותו כאילו הוא מטחינו בריחים. חירשו - נותן לו דמי כולו. שלג

קטע ידו, שיבר את רגלו וסימא את עינו - שלא שאמדוהו / כשאמדוהו

בעי רבא קטע את ידו ולא אמדוהו, שיבר את רגלו ולא אמדוהו, סימא את עינו ולא אמדוהו, ולבסוף חירשו, מהו:

להלן צדדי ספקו:

מי אמרינן כיון דלא אמדוהו, בחד אומדנא סגי ליה ויהיב ליה דמי כוליה בהדי הדדי

או דלמא, חדא חדא אמדינן ויהיבין ליה?

נפקא מיניה: דבעי למיתב ליה צער ובושת דכל חדא וחדא.

אך דנזק וריפוי, שהרי לא נתרפא בינתיים ושבת, שהרי נותן לו כל מה שהיה שוה מתחילה והרי הוא כעבדו דכל חדא וחדא לא יהיבין ליה, דכיון דקא יהיב ליה דמי כוליה, כמאן דקטליה דמי והא יהיב ליה דמי כוליה.
צער ובושת מיהת דכל חדא וחדא יהיב דהא הוה ליה צער ובושת,

להלן הספק כשאמדוהו:

ואם תימצא לומר, כיון דלא אמדוהו קא יהיב ליה דמי כוליה בהדי הדדי- אמדוהו מהו?

להלן צדדי ספקו:

מי אמרינן כיון דאמדוהו חדא חדא בעי למיתב ליה, או דלמא, כיון דלא שלים יהיב ליה דמי כוליה.

(מסקנה) תיקו.

מכה חוזרת - אם ישנם בתשלומי נזק

החובל את חברו במכה החוזרת וכרגע צריך לשבות ממלאכתו עד שיתרפא, לכך אם היה נמכר עכשיו היו דמיו פחותים. להלן רבה מסתפק אם הולכים בתר השווי הנוכחי או על סופית שלא יפחת. להלן יתבאר עוד שתי שיטות נוספות (אביי ורבא) שאחד סובר שלא משלם והשני מחייב.

א. בעי רבה שבת הפחתתו בדמים מהו?

היכי דמי?

כגון שהכה על ידו וצמתה ידו מתכווץ וסופה לחזור - מאי? להלן צדדי הספק:

כיון דסופה לחזור לא יהיב ליה דמי ידו ולא מידי,

או דלמא, השתא מיהת אפחתיה?

[עד כאן דף פה עמוד ב]

שלג תוספות ד"ה חרשו נותן לו דמי כולו. ע"כ לא מיירי באותו שקיטע את ידו ושיבר את רגלו וסימא עינו אלא אפילו באדם שלם דומיא דסימא עינו דלא איירי באותו שקיטע ידו ושיבר רגלו דהא בשיבר רגלו אין נותן אלא כשומר הפתח שהוא פחות מטחינת הריחים ותימה דמשמע הכא דחרש לא שיי מידי מדנותן לו דמי כולו ובפ"ק דערכין (דף ב. ושם) תנן חש"ו נדרין ונערכין [1] ואור"ת דיש לחלק בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים [2] ולר"י נראה דהכא באדם שאין בר אומנות כדפי' לעיל וכן משמע מדנקט דלי דוולא ואזיל בשליחות הלכך כשנתחרש אין שוה כלום והתם מיירי כשיש לו אומנות:

שלג תוספות ד"ה רואין אותו כאילו שומר קישואין. שכבר נתן לו דמי ידו או דמי [1] רגלו שומר קישואין לא קאי ארגל דברגלו קאמר בגמרא שבת כשומר הפתח אבל קישואין אין יכול לשמור [2] א"נ בגמ' איירי בשיבר שני רגליו דומיא דסימא את עינו דאיירי בסימא שתי עינו דאי עינו אחת עדיין הוא ראו לכל זה שהיה ראוי בתחילה ובתוספתא (פ"ט) נמי קתני רואין אותו כאילו הוא חיגר שומר קישואין משמע דחיגר יכול לשמור ונראה דאם היה מלמד תינוקות לא נאמר כאילו הוא שומר קישואין ובשיבר רגלו אם היה עושה מעשה מחט או נוקב מרגליות לא נאמר כאילו הוא שומר הפתח דאם כן לקתה מדת הדין אלא הכא בסתם בני אדם שאין בעלי אומנות.

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא פו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

ויעקב – סובר שלא שמים את העניים לפי עניותם להקל, ולא העשיר לפי עשרו שאין קצבה לדמי בושתו.
ב. ר' יהודה אומר הגדול לפי גודלו והקטן לפי קטנו.
ג. רבי שמעון [לא משווה את העניים לעשירים] עשירים: רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם.
עניים כפחותין שבהן ר"ל של העניים, להקל על המזיק, שבושתו קלה.
עתה הגמרא מבררת מדוע היינו דווקא כר"ש מני?

אי רבי מאיר - מתניתין קתני הכל לפי המבייש והמתבייש, ורבי מאיר כולהו בהדי הדדי נינהו.
ואי ר' יהודה - מתניתין קתני המבייש את הסומא חייב, ואילו ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת – ואין לומר דהיינו שהסומא לא גובה דמי בושת אך הוא כן משלם, שכן מדייקים והא מדקתני סיפא המבייש את הישן חייב וישן שבייש פטור ולא קתני סומא שבייש פטור - מכלל דלא שגא הכי ולא שגא הכי.
(מסקנה) אלא לאו רבי שמעון היא.

בושת כשמתכוון לאדם אחר

מאן תנא להא דתנו רבנן- נתכוון לבייש את הקטן, ובייש את הגדול, נותן לגדול דמי בושתו של קטן. לבייש את העבד, ובייש את בן חורין, נותן לבן חורין דמי בושתו של עבד.

מני? לא רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי שמעון!
קא סלקא דעתך קטן: קטן בנכסים, גדול: גדול בנכסים.
עתה הגמרא מפרטת מדוע זה לא מסתדר עם אף שיטה: אי רבי מאיר - האמר כולהו בהדי הדדי נינהו.

ואי רבי יהודה - האמר אין לעבדים בושת ר"ל המבייש אותו פטור מבושת.
ואי ר"ש - האמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור.
להלן מהיכן ר"ש לומד את זאת:
מאי טעמא קקטלא:
מה קטלא עד דמתכוון ליה דכתיב וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו.
בושת נמי, עד דמיוכין ליה דכתיב ושלחה ידה והחזיקה במבושיו- עד שיתכוון לו.

א. לעולם ר' יהודה – וכי קאמר ר' יהודה אין לעבדים בושת למיתבא להו, אבל למישמשלז שיימינן בהו כמה העבד היה מסכים לקבל כדי שיביישו אותו, וסכום זה נותן לבן חורין.
ב. ואי בעית אימא- אפילו תימא רבי מאיר. גדול, גדול ממש, וקטן, קטן ממש.
וקטן בר בושת - כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם הכא נמי דמיכלמו ליה ומיכלם ר"ל כשמזכירין לו בושת ומכלימין אותו בה מצטרף.

[עד כאן דף פו עמוד א]

תא שמע המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה, שחיוב מיתה ישנו רק כשעשה חבורה, והחובל בחבירו ביום הכפורים, חייב בכלול דהיינו חמשת הדברים.
הגמרא מנסה להבין איך יתכן שיש נזק בלי חבורה, ומכריחה לומר דהיינו ספק שלנו, במכה החוזרת:

האי לא עשה חבורה היכי דמי?
לאו כגון שהכה על ידו וסופו לחזור - וקתני חייב בכלול!
(דחיה) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחירשו ולא עשה בו חבורה.
(קושיה) והאמר רבה החורש את אביו **נהרג**, לפי שאי אפשר לחרישה בלא חבורה טיפתא דדמא נפלה ליה באודניה.
אז חוזרים להוכחה שהתלמן, לכן הגמרא מביאה מקרה אחר כדלהלן:

(דחיה) אלא הכא במאי עסקינן כגון שגילחו שהופחת דמיו אך לא עשה חבורה.
(קושיה) גילחו מהדר הדר והיינו בעיין שאין הבדל אם חוזר שערו או המכה שבידו?
(דחיה) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שסכו נשא סם המשיר את השער דלא הדר והופחת מכספו שמום הוא.
הגמרא מפרטת כיצד יתכן בזה חמשת הדברים:

צער - דאית ליה קרטופני חטטים ברישיה וצווחי מהנהו קרטופני.
ריפוי - דבעיא אסויי את הכאבים הללו.
שבת - דהוה מרקיד בי כובי חנויות דבעיא מחוי מראה גוני ארישא נענוע בראשו להראות מיני שחוק כדרך הליצנים שכעת ולא מחוי מהנהו קרטופני.
בושת - אין לך בושת גדול מזה.

מכה החוזרת – שיטות נוספות

ומילתא דבעיא ליה לרבה, פשיטא ליה לאביי להך גיסא. ולרבא להך גיסא. דאתמר הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור:
ב. אביי אמר נותן לו שבת גדולה דמי יד' ושבת קטנה היינו שבת בכל הימים שעומד במשכב (שומר קישואין).
ג. ורבא אמר אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל יום ויום – ר"ל מכיוון שלא משלם דמי ידו, חייב לשלם לו השכר ששוכרים שאר פועלים בשוק.
הקוטע יד עבד עברי – למי שייך התשלומים

איתמר הקוטע יד שאינה חוזרת עבד עברי של חברו:

א. אביי אמר נותן לו שבת גדולהשלד דמי יד' לעבד [כדי שיצא מרבו בידו שלימה] ושבת קטנה לרב [שעכשו רבו מפסיד שאינו יכול לעבוד כבתחילה, מ"מ נסתחפה שדרו].
ב. רבא אמר הכל יתן לעבד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פירות. [כך גורסים הרי"ף והרמב"ם] ורבו מפסיד את הכל שנסתחפה שדרו שלה. יש גירסא אחרת יתן הכל לרב וילקח בהו קרקע והרב אוכל פירות, כדי להשלים את ההפסד שענתה עבדו אינו יכול לדלות דלי- תוס']

פשיטא פיחת אצל עצמו ואצל רבו לא פיחת שלא ביטלו ממלאכתו. כגון דפסקיה לריש אוניה או לריש נחיריה הכל לעצמו.
פיחת אצל רבו - פלוגתא דאביי ורבא.
[משנה] **בושת הכל לפי המבייש והמתבייש**

מני מתניתין לא רבי מאיר ולא ר' יהודה, אלא ר' שמעון היא דתנן-
א. ר' מאיר [משווה את כולן] - וכולן דהיינו עניים ועשירים רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהםשלו, אפילו העשירים, שהן בני אברהם יצחק

מתבייש יותר או פחות וכיוצא בזה מצינו במתניתין גבי העביר תליתו ופרע ראש של אשה בשוק דאין מדקדיקין בדבר אם היו שם בני אדם שרגיל להתבייש יותר מפניהם כגון בני אדם חשובים או לא אלא ששים לשומא אחת:
שלז תוספות ד"ה אבל למישם שיימינן בהו. ולא דמי לנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם לכותי והרג את ישראל דהתם איכא קרא דדרשינן בפרק ב' דמכות (דף ז'): בבלי דעת פרט למתכוין להרוג את הבהמה כו' והכא ליכא קרא ולא ילפינן מהתם דהא מבעי לן קרא הכא לרבי שמעון לפטור נתכוון לבייש את זה ובייש את זה אף על גב דאיכא קרא בדיני נפשות:

שלז תוספות ד"ה שבת גדולה לעבד. כדי שיצא מבית רבו בידו שלימה ושבת קטנה לרב אע"פ שמפסיד הרב שאם לא נקטעה ידו או רגלו היה דלי דוולא ואזיל בשליחותיה ועכשו אין יכול כי אם לשמור קישואין ופתח חשבינן ליה השתא כמו חלה דאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז. ושם) דאין חייב להשלים דנסתחפה שדרו ואף על גב דחלה ארבע שנים חייב להשלים התם אין עושה שום מלאכה אבל הכא יכול לשמור קישואין או פתח:
שלה: תוספות ד"ה כך ביאר בפני יהושע
שלו תוספות ד"ה כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם. כי יש עשירים שאין מתביישין יותר מבני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדקדק עליהם כ"כ איזה מהן מתבייש כאילו ירד ואיזה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פו

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

דחיה) אמר רב פפא אין, דמיכלמו ליה ומיכלם.

(מסקנה) הגמרא לא פושטת את הספק.

והתניא ר' אומר-

חרש יש לו בושת,

שוטה אין לו בושת.

קטן פעמים יש לו, פעמים אין לו, והיינו הא דמיכלמו ליה ומיכלם, הא דמיכלמו ליה ולא מיכלם.

משנה] המבייש את הסומא חייב

נתבאר במשנה שהמבייש את הישן ואת הסומא חייב אך ישן שבייש פטור, והמשנה השמיטה את הדין לגבי סומא שמבייש את אחרים, ומזה הגמרא מדייקת שאכן הוא חייב, ועתה מביאה את דעת רבי יהודה שחולק על זאת ופותר את הסומא מזק ועוד ארבעה דינים נוספים – כדלהלן:

מתניתין דלא כר' יהודה דתניא-

ר' יהודה אומר (1) סומא אין לו בושת שמ,

וכך היה ר' יהודה פותר מחייבי גליות, ומחייבי מלקיות, ומחייבי מיתות ב"ד. עתה הגמרא מפרטת ומבררת כל דין בנפרד ומהיכן הוא למד את זה.

1) סומא אין לו בושת,

עיניך עיניך מעדים זוממין: מה התם סומין לא שצריכים שיראו שקטע ידו של חברו

והיאך יעידו, אף הכא סומין לא.

2) מחייבי גליות-

בברייתא למטה יבואר דעת רבי יהודה ודעת ר"מ שחולק עליו, להלן הפסוקים שנחלקו כיצד לדורשם.

דתניא-

א. רבי יהודה

כתוב ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים שמשמע אפי' סומא, כתב רחמנא בלא

ראות שמשמע שהוא רואה ממקום אחר וכאן היה בלא ראות למעוטי סומא.

בבלי דעת פרט למתכוין הוא.

ב. ר' מאיר אומר לרבות את הסומא.

כתב רחמנא בלא ראות למעוטי, וכתב רחמנא בבלי דעת למעוטי: הוי מעוטי אחר

מעוטי, ואין מעוטי אחר מעוטי אלא לרבות.

3) חייבי מיתות ב"ד-

אתיא בגז"ש חוצ - לא תקחו כופר לנפש רוצח הוא - לנוס שמה רוצח מחייבי גליות.

4) חייבי מלקיות-

אתיא רשע רשע מחייבי מיתות בית דין.

סיכום הסוגיא

המבייש את [ועוד דינים נוספים]

1. הערום - פטור אך האם הרוח הרים את בגדיו והוא מוסיף להגביה חייב.
2. סומא - חייב -

ואם הוא בייש את האחרים: רבי יהודה פותר ורבנן [משנתנו] מחייבים. גלות - רבי יהודה אינו גולה ולפי ר"מ גולה.

רבי יהודה פטור גם מחיוב מיתות ב"ד, מלקות, דינים, מכל המצוות.

3. הישן - חייב. ביישו ישן ומת - ספק בגמרא [ל"ק ספק האם הוא משום זילותא חייב, ל"ב האם הוא משום פגם משפחה]

ואם הוא בייש אחרים פטור.

4. חרש - חייב

5. קטן - האם דמיכלמו ליה ומיכלם - חייב. בלא זה ספק בגמרא [מצד שיש זילותא או פגם משפחה].

6. שוטה - פטור.

בבית המרחץ - פטור. אך על גב הנהר חייב.

[עד כאן דף פו עמוד ב]

מתניתין

המבייש את הערום, המבייש את הסומא, והמבייש את הישן, חייב.

וישן שבייש פטור.

נפל מן הגג והזיק ובייש, חייב על הנזק ופטור על הבושת, עד שיהא מתכוין.

גמרא

ת"ר ביישו ערום, חייב, ואינו דומה ביישו ערום לביישו לבוש.

ביישו בבית המרחץ, חייב, ואינו דומה ביישו בבית המרחץ לביישו בשוק.

הגמרא שואלת לכאורה ערום ובבית המרחץ אין בהם בושת ומתרץ דהיינו דווקא במקרה מסוים:

אמר ר' ביישו ערום חייב.

(קושיה) ערום בר בושת הוא^{שלח} מכיוון שאינו מקפיד לילך ערום בפני בני אדם לאו בר בושת הוא!

(תירוץ) אמר רב פפא מאי ערום? דאתא זיקא רוח כרכינהו הרים למאניה את בגדיו ואתא הוא מבייש דלינהו טפי הוסיף להגביהם יותר וביישיהו.

ביישו בבית המרחץ חייב.

(קושיה) בית המרחץ בר בושת הוא הרי בני אדם עומדים שם ערומים ואין להם בושת!

(תירוץ) אמר רב פפא שביישו על גב הנהר [ששם אין עומד הערום אלא בשעה שירוד לנהר מגביה בגדיו קצת כדי לרחוץ רגליו או שוקיו, ובא זה והרימו וביישו.^{שלח}]

ביישו ישן ומת - האם חייב בושת

בעי ר' אבא בר ממל ביישו ישן ומת ולא הכיר את בושתו שעשה לו מהו?

להלן יבואר שתי לישנות מה היו צדדי ספקו (רב זביד ורב פפא), וכיצד הגמרא מנסה לפשוט את זה, ואמנם לבסוף לא פושטת ונשארת בספק.

1. [ל"ק] אמר רב זביד הכי קמבעיא ליה:

משום כיסופא חפיית פנים הוא והא מית ליה ולית ליה כיסופא,

או דלמא, משום זילותא הוא, דהיינו שמזלזל בו בפני רבים אע"פ שאינו שם על ליבו, והא אוזליה

ת"ש ר"מ אומר חרש וקטן, יש להן בושת.

שוטה אין לו בושת.

הגמרא מדייקת:

א"ב משום זילותא היינו דקתני קטן,

אלא אי אמרת משום כיסופא קטן בר בושת הוא?!

(קושיה) אלא מאי? משום זילותא? אפילו שוטה נמי!

(תירוץ) אמרי שוטה אין לך בושת גדולה מזו,

לפי זה, יכולים לפשוט כמו שהתחלנו לדייק, משום זילותא ולכן המבייש את הישן ומת חייב.

מכל מקום ניפשוט מינה דמשום זילותא הוא! דאי משום כיסופא, קטן בר כיסופא הוא?

(תירוץ) כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם, הכא נמי דמיכלמו ליה ומיכלם.

(מסקנה) הגמרא לא פושטת את הספק.

2. [ל"ב] רב פפא אמר הכי קמבעיא ליה:

משום כיסופא דידיה הוא, והא מית ליה.

או דלמא, משום בושת משפחה?

תא שמע חרש וקטן, יש לו בושת.

שוטה אין לו בושת.

אי אמרת בשלמא משום בושת משפחה, היינו דקתני קטן

אלא אי אמרת משום כיסופא דידיה, קטן בר בושת הוא!

(דחיה) אלא מאי משום בושת דבני משפחה? אפי' שוטה נמי!

(תירוץ) שוטה אין לך בושת גדולה מזו.

מ"מ ניפשוט מינה דמשום בושת משפחה, דאי משום כיסופא קטן בר כיסופא הוא!

בברייתא ביישו בבית המרחץ חייב אביישו ערום נמי קאי שהערימו בבית המרחץ והשתא א"ש הא דפרץ בית המרחץ בר בושת הוא בערמומי' והלא דרך בני אדם להיות ערומים במרחץ: שלט. כך ביאר הרשב"א

שמ תוספות ד"ה סומא אין לו בושת. דסומא שבייש פטור אבל המבייש את הסומא חייב דהא לא משתמע מענין שיהא פטור וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס דפי' דדייק מתניתין דלא כרבי יהודה מדלא קתני סומא שבייש פטור כדקתני ישן שבייש פטור משמע דלא מצי דיין מקתני המבייש את הסומא חייב דמודה רבי יהודה דמבייש את הסומא חייב:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.